

dostane münasebetlerde bulunan İsfendiyar Bey Sinop'ta vefat etti. Burada kendi adıyla anılan türbesinde medfun olup mezar taşında ölüm tarihi 22 Ramazan 843 (26 Şubat 1440) olarak belirtilmektedir. İbrâhim, Kasım, Hızır, Murad adlı dört oğlu ile Said Baht Hatun adında bir kızı vardır. İsfendiyar Bey, vefatından sonra çıkabilecek taht kavgasını önlemek için daha sağlığında oğullarından Murad ve Hızır beylere mülkünden bazı yerleri iktâ olarak vermiş ve veliaht tayin ettiği İbrâhim Bey'e itaat etmelerini vasiyet etmiştir.

İsfendiyar Bey zamanında Candaroğulları Beyliği iktisadî ve ticarî açıdan oldukça gelişmiştir. Sinop Limanı'ndan Venedik ve Cenevizliler ile ticaret yapılmaktaydı. Kastamonu'da çıkarılan sof ile bakır cevheri en önemli ihraç ürünüydü. Bu dönemde Kastamonu bir ilim ve sanat merkezi olmuştur. Buraya gelen ilim adamları birçok eser telif ve tercüme etmişlerdir. İsfendiyar Bey adına Mü'min b. Mukbil-i Sinobî tarafından telif edilen bir tıp kitabı vardır. Ayrıca İsfendiyar Bey'in emriyle oğlu II. İbrâhim Bey adına kaleme alınan *Cevâhirü'l-esdâf* adlı Türkçe Kur'an tefsirinin müellifi meçhuldür. Sinop'ta bulunan Alâeddin Camii 833 (1430) yılında, iç kale ise 838'de (1434-35) İsfendiyar Bey tarafından tamir ettirilmiştir. İç kaledeki kitâbede "es-sultânü'l-gâlib izzü'd-dünyâ ve'd-dîn es-Sultan İsfendiyar b. Bayezid Han", mezar kitâbesinde ise "es-Sultan İsfendiyar Han b. Bayezid" şeklinde anılan Candaroğlu beyinin "emîr-i a'zam" ve "sultan" unvanlarını kullanarak Sinop, Samsun ve Kastamonu'da kestirdiği gümüş ve bakır sikkeleri olduğu gibi Timur adına müşterek bastırıldığı sikkeleri de mevcuttur. İsfendiyar Bey Kastamonu'da İsfendiyar mahallesinde cami ve zâviye, Devrekânî'nin Kasaplar köyünde mescid, Boyabat'ta medrese yaptırmıştır. Kastamonu'daki cami ve zâviyesinin giderleri için aynı yerde yaptırdığı hamamı vakfetmiştir. İsfendiyar Bey'in hükümdarlık süresi yarım asır kadar sürdüğünden Candaroğulları Osmanlı tarihlerinde İsfendiyaroğulları adıyla da anılmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Nizâmeddin Şâmî, *Zafernâme* (trc. Necati Lugal), Ankara 1949, s. 315; Esterâbâdî, *Bezm ü Rezm* (trc. Mürsel Öztürk), Ankara 1990, s. 277; Clavijo, *Timur Devrinde Kadis'ten Semerkant'a Seyahat* (trc. Ömer Rıza Doğrul), İstanbul, ts., I, 75-76, 90-91; Şerefeddin, *Zafernâme*, Calcutta 1888, II, 377-378, 467; Aşıkpaşazâde, *Tarih*, s. 72, 77, 80, 88-89, 104; Neşri, *Cihannüma*

(Unat), I-II, tür.yer.; *Rûhî Tarihi* (TTK Belgeler, XIV/18 [1992] içinde, tıpkı basımı ile birlikte nşr. Yaşar Yücel-Halil Erdoğan Cengiz), s. 392-394, 400, 416-417, 455; Ahmed Tevhid, *Meskûkât-ı Kadîme-i İslâmîyye Kataloğu*, İstanbul 1321, s. 419; a.mlf., "Kastamonu ve Sinop'ta İsfendiyaroğulları veyahud Kızılahmedîler", *TOEM*, I/6 (1326/1910), s. 390-391; Mehmet Behçet, *Kastamonu Âsâr-ı Kadîmesi*, İstanbul 1341, s. 29-30; a.mlf., "Sinop Kitâbeleri", *TTEM*, yeni seri I/2 (1929), s. 40-41; I/4 (1930), s. 48; I/5 (Haziran 1930-Mayıs 1931), s. 60; Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri*, s. 76, 77, 88, 127-131, 133, 135, 143, 145, 147, 213, 244; O. Ferit Sağlam, "Timur'la Müşterek Candaroğlu İsfendiyar Sikkesi", *TTK Bildiriler*, V (1960), s. 206; Atsız, *Osmanlı Tarihine Ait Takvimler*, İstanbul 1961, I, 26; Artuk, *İslâmî Sikkeler Kataloğu*, I, 450-451; *İstanbul'un Fethinden Önce Yazılmış Tarihî Takvimler* (nşr. Osman Turan), Ankara 1984, s. 22, 59; P. Wittek, *Menteşe Beyliği* (trc. Orhan Şaik Gökyay), Ankara 1986, s. 84, 85, 88, 89; Yaşar Yücel, *Çoban-oğulları Candar-oğulları Beylikleri*, Ankara 1988, I, 12, 28, 29, 72, 73, 83-100, 148, 149, 166, 168, 169, 178; a.mlf., *Anadolu Beylikleri Hakkında Araştırmalar*, Ankara 1989, II, 108, 152-153, 294; a.mlf., "Candaroğulları", *DİA*, VII, 147-148; Mustafa Akdağ, *Türkiye'nin İktisadî ve İçtimaî Tarihi*, İstanbul 1995, I, 242-244, 260, 263, 264, 268-269, 277, 286-288; J. H. Mordtmann, "İsfendiyâr-oğulları", *İA*, V/2, s. 1072-1074; Halil İnalıcık, "Murad II.", a.e., VIII, 598-599.

☞ ZERRİN GÜNAL ÖDEN

İSFENDİYAROĞULLARI

(bk. CANDAROĞULLARI).

İSFERÂYİNÎ, Ebû Hâmid

(أبو حامد الإسفرائینی)

Ebû Hâmid Ahmed b. Muhammed
b. Ahmed el-İsferâyînî
(ö. 406/1016)

Şâfiî fakihî.

344'te (955) İsferâyin'de doğdu. Babası Ebû Tâhir Muhammed'e nisbetle İbn Ebû Tâhir olarak da anılır. İsferâyin'de çeşitli hocalardan ilim tahsil etti, on yedi yaşlarında iken fetva vermeye başladı. 364'te (974) Bağdat'a gitti. Ebû'l-Hasan İbnü'l-Merzûbân ile Ebû'l-Kâsım ed-Dârekî'den Şâfiî fıkhı okudu. Ebû'l-Hasan ed-Dârekî'nin Ebû Bekir el-İsmâîlî, İbrâhim b. Muhammed (İbn Abdek) ve Ebû Ahmed İbn Adî'den hadis dinledi. 370 (980) yılından itibaren Bağdat'ta Abdullah b. Mübârek Mescidi'nde ders vermeye başladı ve birçok talebe yetiştirdi. Hatîb el-Bağdâdî, Ebû'l-Hasan el-Mâverdî, Ebû Tayyib et-Taberî, Muhammed b. Ahmed er-Rûyânî, Ebû Hâtîm el-Kazvîni gibi âlimler ondan ders aldılar. 398'de (1007) Bağdat-

ta Şîler'le Sünnîler arasında çıkan olaylarda kendisinin de hedef alınması üzerine buradan ayrılıp bir müddet Dârülkutn'da ikamet etti. Olaylar yatıştıktan sonra tekrar Bağdat'a dönerek ömrünün sonuna kadar eğitim ve öğretim faaliyetlerine devam etti. 11 Şevval 406'da (23 Mart 1016) vefat etti ve kendi evine defnedildi. 410 (1019) yılında kabri Bâbüharb semtindeki kabristana nakledilmiştir.

Zamanında Irak Şâfiî ulemâsının lideri olan ve ashâbül-vücûh müctehidlerden sayılan İsferâyînî, aynı zamanda halk ve yöneticiler nezdinde büyük itibar sahibiydi. Halife Kâdir-Billâh'a şöyle yazdığı nakledilir: "Allah'ın beni yetkili kıldığı makamdan beni azle sen kadir değilsin; fakat ben Horasan'a birkaç kelimelelik bir yazı yazarak seni halifelikten azletmeye muktedirim" (Sübkî, IV, 64). Bazı âlimler, "Allah bu ümmete her yüzyılın başında dinini yenileyecek birini gönderir" (Ebû Dâvûd, "Melâhim", I) meâlindeki hadisten hareketle onu İV. (X.) yüzyılın mücedidi kabul etmişlerdir (Nevevî, I/2, s. 210). Saymerî ve Kudûrî gibi Hanefî âlimlerinin de hakkında takdîrî ifadeler kullandıkları İsferâyînî (a.g.e., I/2, s. 209) ikinci Şâfiî olarak da anılmış (İbn Kâdî Şühbe, I, 173) ve görüşleri daha sonraki eserlerde yer almıştır. Sübkî onun bazı görüşlerini kaydeder (*Tabakât*, IV, 68-74).

İsferâyînî'nin kaynaklarda adı geçen eserlerinden en önemlisi, Müzenî'nin *el-Muhtasar*'ı için kaleme aldığı elli cilt civarındaki *Ta'lik* adlı şerhtir. Eser, Iraklı ve Horasanlı Şâfiî fakihlerinin çalışmaları da başvurdukları temel kaynak olmuştur. Nevevî, *Ta'lik*'in bazı nüshalarındaki bilgilerin farklılık arzettiğini, Şîrâzî'nin *el-Mühezzeb*'ine yazdığı *el-Mecmûc* adlı şerhte bunların birçoğuna dikkat çektiğini söylemektedir (*Tehzib*, I/2, s. 210). Kaynaklarda İsferâyînî'ye *er-Revnaq* ve *el-Bustân* adlı iki eser daha nisbet edilmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Ebû Dâvûd, "Melâhim", I; Ebû Âsım el-Abbâdî, *Tabakâtü'l-fukahâ'i's-Şâfi'iyye* (nşr. G. Vitestam), Leiden 1964, s. 107; Hatîb, *Târîhu Bağdâd*, IV, 368-370; Şîrâzî, *Tabakâtü'l-fukahâ'i's-Şâfi'iyye* (nşr. Muhyiddin Ali Necib), Beyrut 1413/1992, I, 373-377; Nevevî, *Tehzib*, I/2, s. 208-210; İbn Hallikân, *Vefeyât*, I, 72-74, 75; Zehbî, *A'lâmü'n-nübelâ*, XVII, 193-197; Sübkî, *Tabakât*, IV, 61-74; İsnvî, *Tabakâtü's-Şâfi'iyye*, I, 57-59; İbn Kâdî Şühbe, *Tabakâtü's-Şâfi'iyye*, I, 173; *Keşfü'z-zunûn*, I, 244, 423-424; Muhammed Hasan Heyto, *el-İctihâd ve tabakâtü müctehidi eş-Şâfi'iyye*, Beyrut 1409/1988, s. 186-188.

☞ SAFFET KÖSE